

Kurt Ravyts, Het Verdinaso (Verbond van Dietse Nationaal-Solidaristen) in Tielt, 1931-1941, in: *De Roede van Tielt. Driemaandelijks Heemkundig Tijdschrift*, jg. 27, nr. 3, september 1996, pp. 110-176.

In 1995 publiceerden historicus Peter Struyve en godsdienstwetenschapper Kurt Ravyts een omvangrijke studie over Tielt in de Tweede Wereldoorlog (*Het Tieltse 1940-1944. Bedreigd, bezet, bevrijd*). Een jaar later kwam Ravyts, sinds 1994 redactielid van het tijdschrift *Tekos* (uitgave Stichting Deltapers, Wijnegem), met een meer bescheiden publicatie opzetten. Nu ging het hoofdzakelijk over het Tielt van de jaren 1930, meer bepaald met betrekking tot het plaatselijke Verdinaso.

Omstreeks 1931 werd in Tielt één van de eerste Dinaso-afdelingen van het land opgericht. Ook het lokale Vlaams-nationalistische boegbeeld en 'Dinaso-coryfee' Emiel Thiers (1890-1981) was uit dit plattelandsstadje afkomstig. Thiers wordt door Ravyts voorgesteld als iemand met een vrij brede culturele belangstelling, welbespraakt en een ("*wat opportunistisch*") "*diplomaat die altijd de plooiën wist glad te strijken*". Hij verzamelde "*boeken*" – welke? – en was zeer geïnteresseerd in klassieke muziek. Tijdens zijn studies rechten in Leuven gedroeg hij zich als een eerder stille jongeman die zich ver van het rumoerige "*bierflamingantisme*" hield. Hij dronk liever thee dan alcohol, speelde urenlang piano en reed ook te paard. Daarenboven zou hij enige aanleg voor tekenen en boetseren ontwikkeld hebben en hij hield blijkbaar ook van fietsen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog ontsnapte hij, als uitgelotene, aan militaire dienst en scheen hij zich van het activisme te distantiëren. In 1919 werd hij secretaris van de West-Vlaamse afdeling van het Katholiek Vlaams Oud-Hoogstudentenverbond (KVOHV), waarin hij de enige Vlaams-nationalist was. Al snel wist hij er de situatie naar zijn hand te zetten, met als resultaat de verkiezing van een homogeen nationalistisch KVOHV-bestuur. Hij speelde ook een centrale rol in de Tieltse afdeling van het Vlaamsche Front. Op 27 juli 1922 trad hij in het huwelijk met Gabriëlle De Leersnijder, verwant met de Brugse bisschop Waffelaert. Het gezin werd met niet minder dan veertien kinderen gezegend. Professioneel leek Thiers, zoon van een uiterst jonggestorven geneesheer, zich best te kunnen redden. In 1927 werd hij stichter-aandeelhouder van de Tieltse textielfabriek NV West-Flandria.

In de loop van 1921 was Emiel Thiers voor het eerst met Joris van Severen in contact gekomen, die datzelfde jaar in het arrondissement Roeselare-Tielt tot volksvertegenwoordiger voor de Frontpartij werd verkozen. Al in 1923 stelde Van Severen het Godsvrede-standpunt van de Frontpartij in vraag en ontpopte hij zich tot een vrij typische vertegenwoordiger van het West-Vlaamse ultramontanisme en particularisme, dat de verworvenheden van de Franse Revolutie verwierp. Hij propageerde het 'solidarisme', een 'katholieke' maatschappijleer die door Ravyts als 'een derde weg', 'tussen liberalisme en collectivisme' wordt omschreven en het Vlaams-nationalisme een sociaal-economische dimensie gaf (p. 115). Met zijn bestrijding van de Godsvrede stond Van Severen niet alleen. Ook voor de in 1924 gestichte Rooms-Katholieke Vlaamsch Nationale Vereeniging (RKVNV) van Lodewijk Dosfel, waarin we opnieuw Thiers aantreffen, alsook voor onder meer Jeroom Leuridan, Martha Van de Walle en Joris Lannoo gold datzelfde principe. Omstreeks 1925 slaagde Van Severen er in de West-Vlamingen in het RKVNV te overtuigen om samen een nieuwe organisatie uit te bouwen, het Katholiek Vlaamsch Nationaal Verbond (KVNV). Op 8 november 1925 werd Thiers met zes andere KVNV'ers tot provincieraadslid verkozen. Op 9 juni 1929 volgde zijn herverkiezing. Van Severen zag daarentegen zijn parlementair mandaat aan zich voorbijgaan. Een jaar later nam hij ontslag als KVNV-hoofdman. Hij werd opgevolgd door Thiers, die echter al gauw 'stokebrand' begon te spelen en 'achter de schermen' samen met Van Severen de oprichting van het Verdinaso (6 oktober 1931) voorbereide (p. 123).

De eerste landdag van het Verdinaso vond op 10 juli 1932 in Roeselare plaats. De volgende twee werden in Tielt gehouden (10 september 1933 en 7 oktober 1934), wat nogmaals het belang van deze regio voor de eerste Verdinaso-jaren onderstreept. Emiel Thiers mocht tijdens de tweede landdag één van de slottoespraken houden. Alhoewel het militaire hem weinig zei – hij zou zelfs nooit een Dinaso-uniform dragen – verdedigde hij met vuur de Dinaso-tucht: *“De gehoorzaamheid is niet blind, zoals onze vijanden het voorstellen.(..) De gehoorzaamheid is vrijwillig bij ons, daarom moet ze volledig zijn”*. Naast Emiel Thiers was Constantin De Vries één van de lokale stuwende Dinaso-krachten, achtereenvolgens afdelings- en gewestleider en afkomstig uit de Frontpartij en het KVNV. Het aantal Tieltsche Dinaso-leden lag relatief hoog. Het schommelde tussen de 50 en de 100, op een totaal aantal van 3.285 in juli 1932 en 2.278 in april 1940. Ook de Dietsche Militanten Orde (DMO), die op 1 augustus 1934 uit de Dietsche Militie was ontstaan, kende in Tielt een al bij al aanzienlijke aanhang: 20 à 40 leden op een totaal van 383 in het voorjaar van 1936 en ca. 450 in april 1940. Aan de leiding stond onder meer Oscar Delaere. Daarnaast was er in Tielt een afdeling van Jongdinaso, de Dinaso-jeugdbeweging voor jongeren tot 18 jaar, waarvan Ravyts het lokale ploegblad *Coen* kon inkijken.

Het eerste nummer van *Coen* verscheen midden 1938 en had als hoofdredacteur Jozef Verbeke, zoon van de latere Tieltse oorlogsschepen van Openbare Werken Henri Verbeke. Net zoals uit andere Dinaso-publicaties leren we eruit dat het Verdinaso niet alleen volwassenen maar ook al onmiddellijk de jeugd probeerde te overtuigen met slagwoorden als “*marxistisch-joods verval*” en “*misleide democraten en andere dwalenden*”. De vrijmetselaars en – we zijn in de periode na Van Severens Nieuwe Marsrichting – de Vlaamse en Waalse separatisten moesten het eveneens ontgelden. Het hoofdstuk over het Tieltse Jongdinaso had vernieuwend kunnen zijn, maar het is het zwakste van Ravyts’ publicatie geworden. Er treedt een duidelijk gebrek aan synthese aan het licht. “*Een allesomvattende bespreking van Coen was binnen de opzet van deze bijdrage uiteraard niet mogelijk*”, schrijft de auteur. “*Daarom*”, zo gaat hij verder, “*worden slechts enkele artikels beknopt besproken*” (p. 155). Wat volgt, zijn in feite een zestal pagina’s ellenlange citaten, afgesloten met het soldateske *Pretorianenlied* van het Tieltse Jongdinaso: “*Wij zijn niet rijk aan centen (...) Toch dragen wij de Lente, de Zomer in ons bloed*” (p. 162).

Dat gebrek aan synthese is ook in andere hoofdstukken merkbaar. Ravyts’ beschrijving van de vooroorlogse Tieltse (volwassen) Dinaso-leden beperkt zich tot een opsomming van maar liefst 50 namen (p. 151). (We telden er ook de verscheidene pagina’s voordien vermelde Constant De Vries bij).¹ Afgezien van Constant De Vries, Thiers, Lannoo en Honoré Debusschere – neef van Cyriel Verschaeve en één van Van Severens voornaamste mecenasen – krijgen we over de 46 anderen niets te weten. Wel meldt de auteur “*dat het Tieltse Verdinaso vrij veel middenstanders onder zijn leden telde*”. Dat is op zich een interessante conclusie, maar ze wordt verder niet onderbouwd. Wat verstond Ravyts onder middenstandsberoepen, wat was het concrete middenstandspercentage, wat was het aandeel van de arbeiders? Na verdere (her)lezing ontdekten we tenslotte vijf Tieltse dinaso’s waarvan het door Ravyts opgegeven beroep tot de middenstandswereld behoorde. De meesten van hen hebben we al geciteerd: Henri Verbeke (arduinhandelaar), Joris Lannoo (drukker), Honoré Debusschere (“*aannemer*”), Bonaventuur Declercq (pasteibakker), Constant De Vries en Gaspar Deleersnijder (beiden “*handelaar*”). Daar kan nog Camiel De Kee aan worden toegevoegd, handelaar in meubelen – gespecialiseerd in kinderbedden – en bezieler van de Dinaso-afdeling Pittem. Ook vernemen we van de auteur dat er in Tielt een afdeling van de Nieuw Orde-gezinde middenstandspartij Burgerstrijd bestond. Spilfiguren waren twee ‘handelaars’,

1. We telden er ook de verschillende pagina’s voordien vermelde Constant De Vries bij. Enkele bladzijden verder somt Ravyts ook een aantal vooroorlogse Jongdinaso’s op, die eveneens tijdens de bezetting een rol zouden spelen (p. 154).

waaronder een ‘directeur’ van een ijzergieterij. Algemeen vond ik het opmerkelijk hoeveel naamgenoten er zich onder de Tieltse Dinaso-leden bevonden. Vaak ging het om broers, maar soms ook om vaders en zonen. Verwijs ik alleen al maar naar Lannoo, Verbeke en Debusschere.

Voor de bezettingsperiode worden we opnieuw met een hele reeks namen geconfronteerd, 38 in totaal. Twaalf van hen doken uit het niets op, alhoewel Ravyts schrijft dat ze al vóór de oorlog in het Tieltse Verdinaso actief waren. Minstens drieëndertig personen die de auteur in zijn onderdeel over de vooroorlogse periode had vermeld, verdwijnen dan weer volledig in de mist. Zo komen we niets te weten over de oorlogshouding van Tielts Dinaso-voorman Constant De Vries. Dat alles maakt het uiterst moeilijk om tot een juiste interpretatie van het aandeel van het Verdinaso in de Tieltse collaboratie te komen. Uit mijn telling blijkt dat van de 71 – het kunnen er ook iets meer zijn – doorheen het verhaal vermelde Dinaso’s die al vóór de oorlog in Tielt militeerden er over 33 (ca. 50%) expliciet gezegd wordt dat ze in de collaboratie stapten. Opvallend was dat er van die 33 niet minder dan 25 naar de DeVlag overgingen. En van die 25 namen er 6 ook nog dienst bij de Germaansche SS. Eén van hen, zowel lid van DeVlag als de Germaansche SS, verklaarde in een gesprek met Ravyts die keuze als volgt: *“Ik was ook sterk aangetrokken door de Rijksgedachte die ik in DeVlag terugvond. Wij Dinaso’s hadden geleerd om grootschalig te denken (...)”* (p. 169). Daartegenover plaatst Ravyts slechts 4 namen van Dinaso’s die naar de Eenheidsbeweging-VNV overgingen, evenals een Waffen SS’er, een lid van het Vlaamsch Legioen en een lid van de Vlaamsche Wacht. Verder komen we van zes personen te weten dat ze in 1941 alle banden met de bezetter verbroken hadden. Naast Emiel Thiers ging het onder meer om Joris Vermeulen, Gaspard Vermote, Fritz Rosseel, Antoon Verbeke en Germain Van Hecke. Vermeulen en Vermote zouden op 1 mei 1942 in Tielt een afdeling van het Genootschap Joris van Severen oprichten, maar dat zou *“niet veel bijval”* hebben genoten. Rosseel, Verbeke en Van Hecke van hun kant droegen pas nadien, in de jaren vijftig en zestig, *“hun steentje bij tot de financiering van enkele initiatieven uitgaande van kringen van oud-dinaso’s”* (p. 170).

Over de oorlogshouding van Emiel Thiers blijft Ravyts vaag. Hij argumenteert dat hij een *“uitvoerig artikel”* voorbereidde *“over de verschillende aspecten van de machtsconflicten binnen het Verdinaso”*. Nochtans had hij ter verduidelijking al even kunnen wijzen op Thiers’ memorandum van augustus 1940 aan de Duitse instanties, zoals ontdekt door wijlen historicus Luc Kongs. Daarin werd de geschiedenis van het Verdinaso zo voorgesteld dat de organisatie aanvaardbaar werd voor de bezetter. Bedoeling van Thiers en de rest van de Dinaso-leiding was, aldus Kongs, *“zich als een potentiële medestander voor de uit te bouwen nieuwe ordening in het bezette land aan te dienen”*. Vanuit dat perspectief werd er de

nadruk op gelegd dat het Verdinaso “*von Anfang an*” “*antisemitisch*” was geweest en dat Joris van Severen zijn beweging steeds had beschouwd “*als einen Teil des gross-germanischen Erneuerungskampfes, der für das grösste der germanischen Völker unter Hitlers Führung in Deutschland im vollen Gange war*”. “*Treu und redlich*”, zo vervolgde het document, “*hat das Verdinaso vor 1933 das Wesen der NSDAP und nach dem 30. Januar 1933 bis heute die ausländische Politik und die Erneuerung im dritten Reiche zur gerechten Beurteilung auseinandergesetzt*”. Zulke uitspraken maken het des te intrigerender waarom Thiers uiteindelijk toch uit de collaboratie zou stappen.²

In zijn besluit wil Ravyts “*de vraag naar het waarom van de ruk naar ‘rechts’ in het Tieltse tijdens de jaren dertig*” beantwoorden. Het werd een hoofdzakelijk economische verklaring. Tijdens het interbellum zette in Tielt een industrialisatie in, met als resultaat “*anonieme arbeid*” en een “*alsmaar meer onzichtbaar worden van de economische machthebber*”. “*Uit dit alles*”, zo schrijft de auteur, “*ontstond de argwaan tegen het ‘grootkapitaal’*”, evenals tegen “*de gecommmercialiseerde en gestandaardiseerde productie en consumptie*”. Het Verdinaso en andere bewegingen pikten op die gevoelens van onrust in en kwamen zodoende tegemoet aan een ‘psychische nood’. Dergelijke verklaringselementen – zo ze al correct zijn – lijken mij op heel wat Vlaamse dorpen toepasbaar. Bovendien geven ze geen antwoord op de vraag waarom er door de industrialisatie geen ruk naar ‘links’ kwam. In feite leek er mij op politiek gebied in Tielt nooit van een defintieve en ingrijpende ‘aardverschuiving’ sprake. Wanneer ik de auteur goed begrijp, behaalde tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 1921 in Tielt voor het eerst een socialist een zetel, maar alle overige twaalf te begeven zetels bleven in katholieke handen. Weliswaar moet daarbij steeds met de tegenstelling tussen de Tieltse christelijke arbeidersbeweging en de conservatieve katholieken rekening worden gehouden. Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 1926 kwam er zelfs een aparte christelijke arbeiderspartij op die twee zetels behaalde. De oorspronkelijke katholieke partij (de conservatieven) strandde op zeven zetels, maar behield toch nog de absolute meerderheid. Het KVVN en de socialisten sleepten elk ook twee zetels in de wacht. “*De dissidentie*

2. Alhoewel bij het memorandum de nodige opportuniteitsredenen meespeelden, was het ook niet van historische grond ontbloot. Het blijft verbazen hoeveel van de vroegste en ferventste nationaal-socialisten en antisemieten in Vlaanderen hun eerste sporen in Van Severens organisatie hadden verdiend. Over de uiteindelijke overwinning van de vleugel Jef François – Pol Le Roy tijdens de bezetting is uiteraard al de nodige inkt gevloeid. Zie het uitstekende overzicht van Etienne Verhoeyen, weliswaar zonder bronvermelding, maar gebaseerd op eersterangsdocumenten zoals onder meer bewaard op het SOMA en het auditoraat-generaal, aangevuld met privé-archief en interviews (M. DE WILDE, *De Kollaboratie*, dl 1, Antwerpen-Amsterdam, 1985, pp. 41-53).

van de christelijke arbeidersbeweging”, aldus Ravyts, “zou echter al vlug doodbloeden” (p. 118). In 1932 wonnen de herenigde katholieken samen opnieuw een zetel en kwamen op tien. Het KVVV verloor een zetel, terwijl de socialisten op status quo bleven. Zowat 40 pagina’s vóór hij zijn besluit aanvatte, schreef Ravyts: “In het katholieke en toch nog sterk agrarische arrondissement Tielt, waar het socialisme, laat staan het communisme, geen hoge toppen scheerde, werden de Dinaso-militanten (...) vrijwel volledig met rust gelaten en konden ze dan ook ongestoord alle registers openen” (pp. 128-129).³

Voegen we eraan toe dat de auteur geen confrontatie met de bestaande literatuur aangaat, tenzij even op pagina 168, waar hij verwijst naar twee licentiaatsverhandelingen over Tielt.⁴ Griet Van Haver, Lode Wils, Arthur De Bruyne, Luc Schepens, Maurice De Wilde, Etienne Verhoeven en nog anderen worden niet vermeld.⁵ Ravyts voorkeur leek eerder uit te gaan naar studies als die van Maurits Cailliau en Tekos-collega Jan Creve. Ook zijn bronnenmateriaal lijkt op een uiterst smalle basis gestoeld, hoofdzakelijk *Hier Dinaso!* en *Coen*, evenals enkele interviews en strafdossiers. Voor een nadere belichting van Emiel Thiers had de auteur zich kunnen wenden tot het Brusselse SOMA en het Amsterdamse RIOD. En waarom, in navolging van Romain Vanlandschoot, niet eens opnieuw het archief van Lannoo ingedoken? Verder begrijpen we niet goed wat de auteur bedoelt met “conservatief-revolutionair nationalisme”, blijkbaar synoniem voor “rechts-autoritair nationalisme” (vgl. pp. 115 en 171). Wie zich ooit de moeite getroost heeft om de jaargangen van Joris van Severens *De West-Vlaming* en *Hier*

3. Einde 1924 hadden de Vlaams-nationalisten in het arrondissement Roeselare-Tielt gepoogd een samenwerking op gang te brengen met de christelijke arbeidersbeweging. Vooral Emiel Thiers was hiervan een pleitbezorger. Joris van Severen zelf geloofde er niet in (K. RAVYTS, p. 116). Feitelijk leek mij de zogeheten zwenking naar rechts al in het midden van de jaren twintig ingezet.

4. Het gaat om de licentiaatsverhandelingen van Krist Biebauw en Franky Warnez. De titels van hun verhandelingen of het verschijningsjaar komen we echter in het voetnotenapparaat niet te weten.

5. Laten we volstaan met één voorbeeld van nuttige confrontatie met andere publicaties: “Van Severen zou zijn militanten tijdens de mobilisatie van september 1939 oproepen om tuchtvolle en correcte soldaten te zijn. Dit alles zal bij een deel van de Tielse (...) vaderlandslievende (...) burgerij wel hebben aangeslagen” (K. RAVYTS, p. 163). “Na de Duitse inval in Polen van september 1939) benadrukte het Verdinaso zijn neutraliteitspolitiek achter de koning en Van Severen riep de militanten die in het leger dienden op om het voorbeeld te geven als ‘soldaat ter verdediging van het land der Vaderen’. In de loop van de volgende maanden waren de internationale commentaren in *Hier Dinaso!* duidelijk pro-Duits en antigeallieerd gericht.” (L. WILS, *Joris Van Severen. Een aristocraat verduwaald in de politiek*, Leuven, 1994, p. 56).

Dinaso! door te nemen kan enkel besluiten dat we hier met een wel uiterst intolerante variant van nationalisme te maken hebben.⁶

Is al die kritiek te streng? Van een publicatie die een prijs in de wacht sleepte – de tweejaarlijkse heemkundig-historische Franz Thiersprijs – mocht heel wat meer worden verwacht.

LIEVEN SAERENS
GELIJKHEIDSTRAAT 10, B-3010 KESSEL-LO

6. Vergelijk de themanummers van *Teksten, Kommentaren en Studies / Tekos*: 'Hoezo multikultureel?' en 'De Dinaso-generatie', respectievelijk 1994 (nrs. 73-74) en 1996 (nr. 81).